

בסיעתא דשמיא

שיעורים בפרשת השבוע

שנאמרו בבית המדרש
'בית יהושע'
רחוב מנחת יצחק 2
עיה"ק ירושלים תובב"א

ע"י הרה"ג
ר' מנשה ישראל רייזמאן שליט"א
יום א' פרשת חיי שרה | כא חשון תשפ"א

ניתן לשמוע בקו ישיר: 03-6171105
www.kolhalashon.com

**ניתן להאזין לשיעורים
בקול הלשון
03-6171111**

**להורדת הקונטרס
באתר קול הלשון
www.kolhalashon.com**

באמריקה נסתלק מעמנו אחד מראשי הישיבות הג"מ רבי דוד בן הג"מ רבי משה פיינשטיין זצוק"ל, ראש ישיבת תפארת ירושלים.

רבי דוד כתב כמה ספרים, ספר שו"ת 'ודברת בם' ו'קול דודי' על התורה ועוד. בחומש ארטסקרול באנגלית, הביאו בסוף כל פרשה ופרשה דברי תורה מרבי דוד פיינשטיין על הסימן שכתבו חכמי המסורה על מספר פסוקי הפרשה שאותו הסימן הוא בגימטריא כמספר הפסוקים, ומקורו קדום מאד, הראשונים והגאונים כבר הזכירו ענין זה. רבי נטרונאי גאון כתב ע"פ מש"כ בגמ' מגילה ובנדרים דף לז עה"פ בעזרא 'ויקראו בספר תורת האלקים' – זה מקרא, 'מפורש' – זה תרגום 'ושום שכל' אלו הפסוקים, 'ויבנו במקרא' זה פיסוק טעמים ואמרי לה אלו המסורות'. בתוספות מבואר ש'מסורות' אלו החסרות ויתרות, שיש מסורה בכל מקום שיש תיבה חסרה או יתרה, וכן הטעמים ונקודות, פרשיות פתוחות או סתומות. אך רבי נטרונאי גאון כתב שהמסורות כולל גם מספר הפסוקים שבכל פרשה ופרשה, ובאותה תקופה כשתיקן עזרא את הסדר של קריאת התורה, אם פעם אחת לשנה [או פעם אחת לג' שנים] ותיקן עזרא מספר פסוקים שבכל פרשה וחתם את המספר עם ה'שם' של הגימטריא.

סימני מספר הפסוקים יסודתם בהרי קודש, עד שמביאים מהם ראייה לגירסת הכתובים

והא ראייה שגם סימני מספר הפסוקים שורשם במקור קדום, כי מבואר ב'מנחת שי' [המיוסד על מסורות תנ"ך, כל פסוק באיזה טעם באיזה ניקוד חסר או יתר] בעזרא פרק י פסוק מ, שם מנויים שמות בעלי התשובה שחזרו בימי עזרא, ואחד מהם הוא מְכַנְדְּבִי. וכתב שם במנחת שי שיש גורסים מְכַנְדְּבִי בב' תחת הכ', אך האמת הוא שצריך לגרוס מְכַנְדְּבִי בכ' ולא בב', שהרי בסוף פרשת לך לך כתוב מספר הפסוקים קכ"ו וכתוב מְכַנְדְּבִי סימן, והרי שאי אפשר לגרוס באות ב'.

והרי שבמנחת שי מוכיח על הגירסא בספר עזרא כפי אותם סימני מספר הפסוקים, ומכאן אנו לומדים שסימנים הללו יסודתם בהרי קודש.

ובאמת היו יכולים לומר שהם סתם סימנים בלי שום משמעות, כי מה קשר יש בין פרשת לך לך לאותו אדם שהיה שמו מְכַנְדְּבִי שחזר בתשובה בימי עזרא? אבל אינו מסתבר כלל, ובפרט שרבותנו בדורות אחרונים כבר גילו סודות גדולים בענין זה, כמבואר בבני יששכר במאמרי חנוכה, שם מבאר סוד סימן פסוקי פרשת מקץ וכן מספר התיבות [הוא המקום היחיד בתורה שכתוב סימן למספר התיבות אלפיים וכ"ה].

ופעם אחת דיבר רבי דוד פיינשטיין עם אביו רבי משה בענין זה, ואמר לו אביו שאי אפשר לומר שהם סתם סימנים בעלמא שהרי יש פרשיות שמספר פסוקיהם שוה ואעפ"כ יש שינוי בסימנים שביניהם! [כמו תולדות ויגש] וקשה ליישב בדוחק שעשו כן כדי לזכור כל פרשה בסימן אחר, שאם רבותינו הראשונים עשו אלו הסימנים, הרי שבוודאי יש בהם סוד ויסוד.

יגע רבי דוד בכל פרשה ופרשה שבתורה למצוא קשר בין אותו הסימן לאותה הפרשה. ובחומש ארטסקרול באנגלית כתבוהו בסוף כל פרשה.

העולם מעורב טוב ורע, ויש לאדם כח לבחור בטוב כחזקיהו או ברע כאמציה

ונזכיר אחדים מהם: [הדברים כתובים באנגלית, ונזכרים כפי קוצר הבנתנו] בפרשת בראשית כתוב סימן למספר הפסוקים 'חזקיהו סימן אמציה סימן', אלו הם שני מלכי יהודה בירושלים, חזקיהו היה מצד הטוב, שהתרחק לגמרי מכל עבין של 'כוחי ועוצם ידי' שגנז את ספר הרפואות וכתת נחש הנחושת, ובספה"ק מבואר שאמר חזקיהו שאיננו יוצא למלחמה רק הולך לישון במטתו וסומך על השי"ת שהוא ילחם עבורו, שהיה מתיירא 'פן יתפאר ישראל לאמר' אנחנו נצחנו המלחמה, ואכן הוא הלך לישון והקב"ה עשה לו ישועה גדולה בליל פסח, ומתו כל צבא סנחריב מלך אשור בדרך נס ופלא.

ואילו על אמציה כתוב במלכים ובדברי הימים שהקב"ה נתן לו כח גדול וניצח את מלכי אדום, ובסוף נכשל והביא את העבודה זרה של אדום ועבד אותם. לעומת חזקיהו שעקר כל האשרות והידעונים ואפילו הבמות. זה לעומת זה.

והרי זהו יסוד הבריאה שהקב"ה ברא את העולם טוב ורע, ויש לאדם בחירה לבחור בטוב. לפני שאכל אדה"ר מעץ הדעת ובקשו מלאכים להשתחוות אליו, אמר להם 'בואו ונשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושנו'. אך לאחר מכן בא הנחש ואמר 'והייתם כאלהים', כך הוא מציאות האדם שאם הוא בוחר בחיים הרי הוא זוכה להכיר בגדולת ה' חזקיהו שמבואר עליו במדרש 'ארבעה הכירו את בוראם' ואחד מהם חזקיהו, ואם לאו, יכול אדם לבחור ברע ולעבוד ע"ז כאמציה רח"ל.

ואחר ככלות הכל יש לשניהם משמעות אחת, חזקיהו ואמציה רומזים על כוחו החזק ואמיץ כוחו של השי"ת, אלא שאדם יכול לבחור בטוב כחזקיהו או ברע כאמציה.

בנין תיבת נח כבנין המשכן

בפרשת נח כתוב 'בצלאל סימן', וכנודע שבצלאל בנה משכן בכוונות גדולות מאד, כמ"ש בגמ' 'יודע היה בצלאל לצרף שמות שנבראו בהם שמים וארץ', וכמו כן בנה נח את התיבה, שגם בהם היו כוונות גדולות. וכמבואר בספה"ק שמספר שלוש מאות אמה אורך וכל מדות התיבה היו בהם כוחות לשבר הקליפות.

ובאמת שבספרי קבלה מבואר שבצלאל בנה את המשכן בכוונת הבריאה לאחר קבלת התורה שאז נתחדשה הבריאה מחדש, כי העולם הראשון עמד רק עד שנת ב' אלפים תמ"ח. וכן נח הציל את העולם, שהוא היה בשנת אלף תרנ"ו, ובזכותו עמד העולם

עוד שמונה מאות שנה עד מתן תורה. הרי עוד השואה בין המשכן דבצלאל לתיבה דנח. וכן היה לתיבת נח ג' מדרגות, ג' קומות, כמשכן דבצלאל שהיה בו חצר, אהל מועד, וקדש הקדשים. בסוד תחתיים שניים ושלישים תעשיה.

ובמדרשי חז"ל פרשת נח כתוב שהיה התיבה כמו 'אהלו של הקב"ה' הרי הוא כענין אהל מועד שעשה בצלאל.

ובפרשת נח כתוב עוד סימן, כי הרבה פעמים יש שני סימנים, וזהו הסימן השני: **'אבי יסכה לוט סימן'**. כי זה מה שכתוב בסוף פרשת לוט שהיה הן אבי יסכה שהיא שרה, וגם היה אביו של לוט אחיה. אבל לא נזכרה מילכה באותו סימן שהיא נשאה שם, ורק יסכה ואחיה לוט באו לארץ ישראל.

או שאברהם נקרא אביהם של יסכה ולוט, כי נשא את שרה והחזיר את לוט בתשובה.

מְכַנְדְּבִי – נְדִיב מֶךְ סִימָן

פרשת לך לך יש בסופו גם שני סימנים: **'נמולו סימן. מְכַנְדְּבִי סימן'**. נמולו פשוט מאד, שזהו סיום הפרשה שנמולו כל אנשי ביתו עם אברהם. וכן מְכַנְדְּבִי ע"ש שנקרא אאע"ה 'נדיב' כמו שדרש רבי אלעזר בן עזריה בגמ' חגיגה דף ג' 'בת נדיב' - בתו של אברהם אבינו שהוא נתנדב תחילה לגרים המכונים 'נדיבי עמים' [תהלים מז] נאספו עם אלקי אברהם, ופרש"י שאלו הם הגרים שהם מתנדבים לצאת משאר האומות ולבא לעם ישראל.

והנה הברית מילה נקראת מכה, וכמ"ש חז"ל עה"פ 'מכתם לדוד' שהיתה מכתו תמה, שנולד מהול ומכתו היתה תמה לכתחילה כשנולד. וכשהנדיב מכה בעצמו ונמול, הרי הוא מכוונה בשם מְכַנְדְּבִי נוטריקון מך-נדיב.

וזאת מלבד מה שמבואר בפרשה מדת הענוה של אאע"ה שאותו נדיב אאע"ה היה מך וענו מאד, 'אנכי עפר ואפר', ושואל 'במה אדע' - באיזה זכות אירשנה, כמי שאין לו שום זכות. וזהו 'מך' לשון כי ימוך אחיך.

אמנון סימן – במעשה העקדה נתעלה אאע"ה למהות של אמונה

בפרשת וירא כתוב **'אמנון סימן'** אמנון לשון אמונה, לא רק אמונה חיצונית אלא שהאדם עצמו נהפך למהות של אמונה. כך זכה אאע"ה כשלקח את בנו יצחק שאמר עליו הקב"ה 'כי ביצחק יקרא לך זרע' והנה אמר לו הקב"ה 'והעלהו לעולה' ואאע"ה אינו שואל קושיות אלא עוקד אותו על גבי המזבח, עי"ז עלה לראש האמונה, אמנון סימן. וכבודע שכל עשרת הנסיונות היה כדי לגלות שלבבו 'נאמן' לפניך. ושלימותו היה במעשה העקדה שבפרשת וירא. לכן נאמר בו 'אמנון סימן'.

בתקופת שידוכי הבנים נודע לו לאדם שהקב"ה משגיח ומסבב הכל

בפרשת חיי שרה כתוב **יהוידע סימן**, יהוידע היה כהן וצדיק בימי שלמה, ואחריו בניהו בנו. ובהפטרות שבת שקלים מדובר מ'יהוידע' השני, אביו של זכריה הנביא. ושניהם היו מצויינים לשבח. וע"פ קבלה מבואר בכתבי אריז"ל בשער הגלגלים שאליעזר עבד אברהם נתגלגל בכלב בן יפונה ואח"כ ביהוידע הכהן, ואח"כ בבניהו בן יהוידע, ולכן נאמר בו באליעזר 'בא ברוך השם'. והרי כל פרשת חיי שרה מאריך בענין שיחתן של עבדי אבות, אליעזר עבד אברהם, ונאמר בו 'בא ברוך השם', לכן הוזכר 'יהוידע סימן' שבאותו גלגול נתתקן ונתברך בשלימות.

ובבני יששכר במאמרי שבת שקלים כתוב, שבשעה שראה אאע"ה ברוח קדשו 'והנה בן ביתי יורש אותי הוא דמשק אליעזר', והקב"ה אומר לו 'לא יירשך זה כי אם אשר יצא ממעיך יירשך', אז היה לו לאאע"ה נסיון שמצא סתירה בין אמונה בנבואה לאמונה ברוח הקודש. 'והאמין בהשם ויחשבה לו צדקה'. האמין ולא הבין. אך היום בדור אחרון כבר נתיישבה אותה הסתירה, שאמר לו הקב"ה 'לא יירשך זה' כשהוא נקרא אליעזר, 'כי אם אשר יצא - אליעזר הזה - ממעיך' בסוד הגלגול, והוא יירשך. כי כלב בן יפונה הוא גלגול אליעזר הוא עצמו יירש את חברון עם מערת המכפלה אשר בה נטמן אברהם אבינו, 'הוא יירשך' כפשוטו. כמבואר בספר יהושע שנתן יהושע את חברון לכלב בן יפונה, וכדכתיב 'לו אתן את הארץ'.

ורבי דוד פיינשטיין מבאר ע"פ נגלה, כי הזמן שהאדם 'מוצא' את הקב"ה ביותר מכל שנות חייו הוא בתקופת שידוכי בניו ובנותיו, שהוא רואה איך הקב"ה מזווג זוגים, כי בתחילה אין אדם יודע כלל מיהו השידוך האמיתי. וזהו 'יהוידע סימן' שבפרשה זו העוסקת בשידוכים מלמדת את האדם לדעת את ה' בעסק השידוכים, הקב"ה מודיע את האדם שהוא מנהיג הכל.

פרשת תולדות יש בה ק"ו פסוקים **עלו סימן**, הביאור הפשוט ע"פ מש"כ בפרשת תולדות שאמר יצחק לעשו 'ופרקת עלו מעל צוארך', עלו חסר. ורבי דוד פי' 'עלו' על שנים שהיה להם עליה בפרשה זו, יצחק ויעקב. שנאמר בפרשת תולדות 'ויעל משם באר שבע', ויעקב עלה ונתעלה בברכות שברכו אביו.

יעקב חבל נחלתו, לחבלו וחלקו של הקב"ה

פרשת ויצא: **חלקו סימן, מחנים סימן**. חלקו - כי הקב"ה ברא העולם וחילק את האומות לשבעים שרי מעלה, ולקח לחלקו את בני ישראל, וכמ"ש 'כי חלק ה' עמו', ובפרשה זו נולדו שבטי י"ה שהם חלקם של הקב"ה, כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו. ואותו החלק של הקב"ה נעשה מחנים, והיא גם תיבה אחרונה שבפרשה.

ויש גירסא בפרשת ויצא **קמח סימן חלקו סימן מחנים סימן**. שהרי בפרשת ויצא אמר יעקב אבינו 'מתי אעשה גם אנכי לביתי',

ולבן אמר 'הצאן צאני', הכל שלי. ולזאת אמר המסורה שאותו הקמח שיגע בו יעקב הוא חלקו שלו, וכמו שאמר המלאך 'ראה אלקים ויובח אמש' שזהו באמת חלקו של יעקב. ואפילו מה שטען לבן שעשה יעקב בערמה, מעיד הסימן שזהו חלקו של יעקב באמת.

עשו כחזיר שפושט טלפיו, ונבעו מצפוניו שהוא טמא כקלוטה

בפרשת וישלח יש סימן פלאי ביותר, תיבה שאינה מופיעה כלל בשום מקום 'קליטה סימן'. וביאר רבי דוד שהיות ובסוף פרשת וישלח מדובר משריו ואלופיו של עשו, ובמדרש רבה מבואר שאמר יעקב 'האיך אנצל מכל אלו האלופים', ואמר לו הקב"ה ליעקב שיהיה נקלט בבית המדרש. כמו עיר מקלט שקולט להציל מהרוזף, כך בית המדרש קולט להנצל מאלופי עשו.

ועוד שעשו הוא כחזיר שפושט טלפיו להראות שהוא מפרס פרסה, אף שאינו מעלה גרה. ובגמ' חולין כתוב שהקלוטה טמאה, היינו כשהפרסה אינה פתוחה אלא סתומה במקצתה, אזי אינה טהורה. ומכיון שבהפטר פרשה זו נאמר 'איך נחפשו עשו נבעו מצפוניו' [עובדיה] לגלות שלא רק שאינו מעלה גרה אלא גם פרסה לא הפריס, אף שעשו מנסה להסתיר מעשיו הרעים, בסופו שיתגלה שהוא קלוטה וטמא מתחילה ועד סוף.

בפרשת וישב יב"ק סימן, הוא סימן קדוש ביותר בכתבי האריז"ל ובספה"ק שהוא שורש כל השמות הקדושים, ור"ת 'יעננו ביום קראנו', שלימות הדביקות של האדם בהקב"ה, יב"ק בגימ' הויה אדני אה"ה, וכן יב"ק בגימ' הויה אלקים. ועוד הרבה שמות. ומכיון שסיום הפרשה הוא 'ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו' ותרגם יונתן 'ואנשיה עד זמן דמטי קיצא מן קדם השם', אף שהשתדל יוסף, בסוף יעננו ביום קראנו שהצילו הקב"ה מקץ שנתיים ימים.

יוסף הצדיק גילה אלקותו ית' במצרים

בפרשת מקץ דומה הסימן לפרשת בראשית חזקיהו סימן אמציה סימן, הוא יהיה לי עבד סימן. כי בפרשת מקץ יושב פרעה על הכסא ומחשיב עצמו כאלוה ואת הנילוס כאלוה, והיתה מצרים מלאה גילולים. ובפרשה זו הקב"ה מראה את חוזקו ואומצו כנגד כל אלילי מצרים, והמליך את יוסף הצדיק על ארץ מצרים והוא מכריז שהקב"ה לבדו מנהיג הכל 'אלקים יענה את שלום פרעה'. וכמו שביאר הרה"ק מאפטא זי"ע עה"פ 'כה אָמַר בְּנֵי יוֹסֵף שְׁמֵנֵי אֱלֹהִים לְאֶדוֹן לְכֹל מִצְרַיִם' שהשכינה הק' הנקראת 'כה' אומרת, שיוסף הצדיק שמני אלקים, בזכותו נתגלה אלקותו ית' בכל מצרים. והוא יהיה לי עבד.

להלל גם על מדת הדין

פרשת ויגש: יהללאל סימן, גם הוא אחד מהשמות המוזכרים בספר עזרא, ורומז על ההודאה וההלל להשי"ת. בשעה שיעקב ויוסף ושבטי י"ה ראו איך שהרע הגדול של 'מכירת יוסף' נתהפך ל'אלקים חשבה לטובה', והכירו במה שכתוב במשנה ברכות פ"ט 'חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה' ומבואר בגמ' שצריך לקבלו בשמחה, וראו שגם הדבר שהיה נראה כרע הגמור נהפך לטובה, להודות ולהלל. וכמ"ש במדרש שאמר הקב"ה על יעקב אבינו, אני ממליך את בנך על ארץ מצרים ואתה אומר 'למה הרעותם לי להגיד לאיש העוד לכם אח'. עד שנתגלה שגם הרע נהפך לטובה. ואחר פרשת ויגש שלמדו את הסימן 'יהללאל', יכלו בני ישראל לרדת למצרים ולדעת שהכל לטובה.

וכמ"ש בהויה אהלל דבר באלקים אהלל דבר, וכמ"ש רש"י שאהללנו הן במדת החסד והן במדת הדין, ולא עוד אלא ש'זמרו אלקים זמרו', להלל ולזמר אפילו במדת הדין, כי הכל מתהפך לטובה.

פה אל פה סימן

בפרשת ויחי יש פ"ה פסוקים, והסימן הכתוב בו הוא פ"ה אל פ"ה סימן. מכאן הוכיח רבי דוד שיש משמעות גדולה לכל סימנים הללו, שאילו היה סתם מחפש גימטריה על מספר הפסוקים, היה אומר 'פה סימן', מה ראה לכתוב 'פה אל פה', והרי יש רק פ"ה פסוקים ולא ב' פעמים פה? אלא שבפרשת ויחי למדנו שיעקב אמר לבניו שמא וכו' והשבטים פתחו ואמרו שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, פתח יעקב ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. וזהו 'פה אל פה' סימן. וכן ביקש יעקב לגלות את קץ הגאולה, כאמירת סוד פה אל פה.

ובסוף פרשת האזינו כתוב 'כי לא דבר ריק הוא' ודרשו חז"ל, ואם ריק הוא, מכם. כל מה שנדמה לאדם כ'סתם' הוא רק מתוך עצלותו שלא התייגע על התורה, כי יש סוד גדול בכל אות וקוץ שבתורה.

וכמדומה שיש עוד ספרי דרוש וחסידות על אלו הסימנים שבסוף הפרשה, אך רבי דוד יגע ומצא בכל פרשה ופרשה שבכל התורה. ואדרבה כל אחד יכול להוסיף ביאורים ורמזים, מיני ומינך תסתיים שמעתתא.

מיכאל משרת מלמד זכות

בפרשת תצוה כתוב 'מיכאל סימן', ואמרו רבוה"ק שמכיון שלא הוזכר בו שמו של משה רבינו, הוזכר מיכאל שהוא סגורן של ישראל. ועוד מבואר ע"פ מש"כ בתוספות בסוף מס' מנחות שמיכאל הוא הכהן גדול למעלה, ומכיון שבפרשת תצוה נותנים לכהן גדול את בגדי הכהונה גדולה, בכך הוא כמלאך מיכאל משרת, כמבואר בעבודת יוה"כ. וזהו 'מיכאל סימן'.

סימן דפרשת פקודי 'בלי כל'

והנה פרשת פקודי לא כתוב בה סימן כלל, ואמר האמרי אמת מגור זי"ע, שהיה כתוב בספרים הישנים בסוף פ' פקודי בלי כל סימן וחשב המגיה שהכונה שאין כאן שום סימן, ולא הבין שזהו הסימן בעצמו 'בלי כל' שהוא בגימ' מספר הפסוקים כמו צ"ב פסוקי פרשת פקודי.

ורמז 'בלי כל' מבואר בספה"ק סודות גדולים לקשר הענין לפרשת פקודי. וכן בספר 'בני שילשים' הביא הרבה באורים באלו הסימנים על דרך הסוד. ומכל זה למדנו שאין שום דבר ריק בתוה"ק.

ב' דעות בחז"ל אם הלך אאע"ה אל העקדה מחברון או מבאר שבע

ראיתי בספר 'אור עולם' להרמ"ד וואלי זי"ע מתלמידי הרמח"ל על חומש בראשית, עה"פ 'ותמת שרה בקרית ארבע היא חברון', כי הנה בתחילת פרשת וירא היה אאע"ה באלוני ממרא בקרית ארבע שהיא חברון. וחברון משקפת על כל ככר הירדן, לאחר שפסקו הולכי דרכים ללכת שם, שהוא מקום מדבר יבש לאחר שחרבו הכרכים, הלך אאע"ה משם, וכן כדי להתרחק מלוט כמבואר ברש"י, ולכן הלך אאע"ה מחברון לגרר בארץ פלשתים, ואח"כ נסע לבאר שבע שהיא סמוכה למרכז ארץ ישראל וגם היא בארץ פלשתים. ומבואר ברש"י עה"פ 'ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים' שהיה גר שם כ"ו שנים. ובמדרשי חז"ל נחלקו רבוה"ק אם נסע אאע"ה מבאר שבע חברונה או שנשאר לגור בבאר שבע, כי בהמשך הפרשיות כתוב 'ויצא יעקב מבאר שבע' משמע שיצחק ויעקב היו גרים שם. וברש"י מביא דעה אחת שיי"ב שנה לפני העקדה חזר אאע"ה מבאר שבע לחברון, אך במדרש רבה כתוב שהלכו אל העקדה מבאר שבע להר המוריה.

ובאמת שכפי החשבון שהלכו אברהם ויצחק ג' ימים בזריזות עד הר המוריה, משמע שבאו מבאר שבע ולא מחברון, כי מחברון עד ירושלים אין כ"כ דרך ארוכה כמו שצריך ללכת מבאר שבע לירושלים, כנראה בחוש"ש שמחברון עד ירושלים יש כארבעים ושתיים קילומטר, וברכיבה על החמור הולכים כחמשה קילומטרים לשעה, הרי שהיה אברהם הולך מחברון להר המוריה כשמונה ותשע שעות, וכ"ש שהלך בזריזות היה לוקח פחות מזה. אך אם צריך ללכת מבאר שבע שהיא רחוקה ביותר, מובן שצריך ג' ימים עד הר המוריה.

ויש מתרצים דעת רש"י שמכיון שהשטן בלבד אותם הרבה בדרך ועשה עצמו כנהר ועוד, לכן נשתהו ג' ימים.

[וי"מ שיש שתי 'באר שבע', וברמב"ן פירש שהוא אותו 'באר שבע', וכמ"ש בספורנו ובחזקוני שבימי אברהם היה נקרא שם העיר באר שבע בניקוד קמץ תחת השין, ואח"כ קיבל שם העיר באר שבע בניקוד סגול תחת השין, ע"ש מספר שבעה, ולא רק על שם שבעה. וכ"כ הרמב"ן שהוא אותו באר שבע]

והנה אחר העקדה כתוב 'וישב אברהם בבאר שבע', לפי דעת המדרש שהלך אל העקדה מבאר שבע להר המוריה, הכונה שחזר אברהם למקומו הראשון לבאר שבע. אך קשה שהרי שרה אמנו נסתלקה בחברון, ואיך באת שרה לחברון כשהיתה קודם העקדה יחד עם אברהם ויצחק בבאר שבע? וגם לדעת רש"י שהלך מחברון אל העקדה, קשה מדוע הלך אאע"ה לבאר שבע לא חזר אאע"ה עם יצחק לחברון שמשם יצא, ושם השאיר את שרה לבדה?

כשיצא אאע"ה להר המוריה לעקוד את יצחק, באותה שעה יצאת שרה מבאר שבע לחברון, דרגולהי דבר נש ערבין ליה ושם מקום קבורתה

וביאר הרמ"ד וואלי ע"פ דברי רבי יוחנן [סוכה נג] 'רגלוהי דבר איניש אינון ערבין ביה לאתר דמיתבעי תמן מובילין יתיה'. כי כל מה שגזר הקב"ה מלמעלה, הוא באופן שצריך אדם להיות במקום שהוא שרק שם חלה עליו הגזרה, ורגלי האדם מוליכין אותו למקום ההוא. וכמבואר במס' גיטין שאם שלח גט ע"י שליח ואמר לו שיתננה במקום פלוני, אם נתן לה הגט במקום אחר אינו גט. וכמסופר בגמ' שם על שלמה המלך שראה את השטן עצוב בגלל שנגזר על שתיים מעבדיו שימותו דווקא בעיר לוז, ובדיוק באותו יום שלח אותם לשם ומתו. כך כל אדם מתגלגל ממקום למקום כדי לבא על תיקונו, אין קורונה אחד בעולם שנתפס באדם לא במקום הנכון, הכל מושגח במדויק.

עפ"ז ביאר הרמ"ד וואלי שפטירתה של שרה אמנו היתה צריכה להיות בעיר חברון ששם מערת המכפלה מקום קבורת האבות והאמהות, ומה' מצעדי גבר כונונו וזרכו יחפץ. משעה שיצא אאע"ה מבאר שבע אל העקדה [כדעת המדרש] עלה על דעתה של שרה לצאת מבאר שבע לחברון, משום איזה סיבה שהיא, אולי משום שלא היה בעלה בבית חזרה למקום מגורה עשרים וחמש שנה בחברון. כשהיא באה לחברון מתה. ואאע"ה הלך אחר העקדה לבאר שבע ושם בא המבשר לבשרו ששרה אמנו מתה בחברון, ויבא אברהם מבאר שבע לחברון לספוד לשרה ולבכתה.

זהו שאמר אאע"ה לבני חת 'גר ותושב אנכי עמכם', הייתי כאן תושב חברון 25 שנה, ועכשיו באתי כגר מבאר שבע, שכאן נגזר משמים על שרה שתמות ורגלוהי דבר נש אינון ערבין ליה. ועתה שתתנו לי אחוזת קבר תהא גם שרה כתושב חברון.

א וכמבואר ברמב"ן שבתחילה פירש 'בעוד כברת ארץ לבא אפרתה' שיש הרבה ללכת מקבר רחל עד אפרת, אך כשבא הרמב"ן לארץ ישראל כתב ש'הוכחש הפירוש' שהוא עצמו הלך וראה שאין בו הרבה ללכת מקבורת רחל לירושלים

הספידה לשרה בקצרה, שאותו היום ערב חג הסוכות היה

זוה שמרומז אות כ' קטנה בתיבת 'ולבכתה' ודרשו חז"ל שהיה ההספד קטן, וכמ"ש ב'מעשה רוקח' להג"מ רבי אלעזר רוקח מאמסטרדם זי"ע, שמכיון שהיתה העקדה ביום הכיפורים, כפי החשבון של ההליכה מהר המוריה לבאר שבע ומשם לחברון, נמצא שבא ביום ערב חג הסוכות לחברון, ביום י"ד תשרי, והרי קיים אע"ה כל התורה כולה עד שלא ניתנה, ומצות שמחת סוכה דוחה את האבלות והבכיה, ואם בדרך כלל היה שלשה ימים לבכי ושבעה להספד, הרי שהבכיה לפני ההספד ואיך היפך הכתוב 'לספוד לשרה ולבכתה', אלא שמכיון שנכנס חג הסוכות נפסקו ימי ההספד והבכיה, ולכן הפך הכתוב להורות שהיתה הבכיה וההספד קצרה משום שתיכף נכנס חג הסוכות זמן שמחתנו. ואף שג' ימים קודם החג אין מספידים, הרי היתה שרה גדולה בנבואה מאברהם, וחכם בפניו ואשת חכם בפניה מותר להספיד בערב סוכות.

ברך הקב"ה את אברהם במצות סוכה הרמז בתיבת 'בכל'

'ואחר כן קבר אברהם לשרה... ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל', וכנודע שרימז בזה הגר"א שקיים אברהם מצות סוכה, כי ג' פסוקי מצות סוכה ר"ת בכ"ל, ב'סוכות תשבו שבעת ימים, כ'ל האזרח בישראל ישבו בסוכות, ל'מען ידעו דורותיכם וגו'. ומכיון שביוה"כ היתה העקדה, כמבואר בפיוט יום ב' דר"ה מרבי אלעזר הקליר לפני הקדושה, הרי שנסתלקה שרה בין יוה"כ לסוכות, אחר הקבורה עסק אע"ה מעט בהספדה ובכייתה, ותיכף קיים מצות סוכה, וה' ברך את אברהם בכל'.

השמח בחג הסוכות אין מרגיש שום צער

ובזה גם מתבאר הפסוק כפשוטו, כי לכאוף יפלא איך נאמר בו באותו מעמד שהקב"ה ברכו בכך, שמתה שרה אשתו, ומישמעאל אין לו הרבה נחת, ויצחק בנו רווק בן ל"ז שנה, במצב כזה נאמר בו שה' ברכו בכל? אלא שכשיהודי טועם טעם סוכה הוא שוכח מכל צער, וזוכר שכל ענייני עוה"ז אינם אלא עראי, ושמח בחג כראוי.

ועפ"ז גם מיושב מה שבכו מעט על שרה אמנו, שלכאוף היה צריך להספידה הספד גדול מאד, ובבעל הטורים כתוב שלא בכה הרבה משום שהיתה זקנה בת קכ"ז, וקשה מה הנפק"מ בין צדיק צעיר לצדיק זקן, והרי כל המוריד דמעות על אדם כשר, הקב"ה סופג ומניח בבית גנזיו, ומה החילוק בין זקנה לצעירה? אך ע"פ ה"ל מיושב היטב שכבר קידש חג הסוכות, וכתוב 'ושמחת בחגך. והיית אך שמח'.

הספיד אע"ה לשרה על יופיה הקדוש נחווה קודם החטא שתיקנה השי"ת בעצמו

ובאיזה דברים הספיד אברהם לשרה אשתו? ראיתי בספר מחזה אברהם להרה"ק מבוטשאטש זי"ע, מכיון שהיה הזמן קצר, ביום ערב חג הסוכות שהוא יום עסוק במיוחד², הספיד אותה הספד קצר ביותר, שאמר את הפסוק הראשון בפרשת חיי שרה 'מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה' עם המדרש שהביא רש"י 'כולם שוים לטובה, בת ק' כבת כ' בלא חטא בת כ' כבת ז' ליופי'. ואף שנאמר באברהם שמעולם לא הסתכל בשרה אמנו ומהיכן ידע כלל מיופיה והרי לראשונה ראה אותה כשהיתה בת ששים וחמש ברדתו למצרים³, ועוד צ"ע איך שייך לומר שהספידה על יופיה והרי שקר החן והבל היופי, וכן צ"ע ענין 'כבת ז' ליופי' ובכלל מי מדבר בלוייה מיופי שכבר נהפך למת?

[הרה"ק מפאפא בעל ה'יוחי יוסף' נתגדל אצל דודו ה'קרן לדוד' בסאטמר, מכיון שלא היו לו בנים, שלחו אביו ה'יוגד יעקב' להתגדל אצל דודו לשמחו. וכן נתגדלה שם הרבנית של ה'יוחי יוסף' שגם היתה בת אחיו של ה'קרן לדוד'. ומעולם לא הכיר בה לפני החתונה, אף שהיתה בת דודו. וכ"ש שאי אפשר לומר שלא הכיר אברהם בשרה שהיתה בת אחיו קודם החתונה, קל וחומר ממה שלא הכיר בה אחר הנשואין. וכמ"ש בגמ' שאיוב אמר ומה אתבונן וגו' ואברהם אמר הנה נא ידעתי וגו'. ואין לומר ששמע מאחרים על כך, שאם שמר על עיניו בקדושה, הרי גם שמר על אוזניו בקדושה.]

ותירץ הרה"ק מבוטשאטש בשם חמיו בעל ה'נטע שעשועים' זי"ע ע"פ מש"כ 'שקר החן והבל היופי, אשה יראת ה' היא תתהלל' היינו שהיא תתהלל בהחן והיופי, אף שהוא ענין של שקר והבל בדרך כלל, לא כן באשה יראת ה', שהרי דרשו חז"ל ששופרא דשרה מעין שופרא דחווה קודם החטא, שכתוב בחווה שלקח הקב"ה את הצלע ותיקנה והביאה אל האדם, אותו היופי אינו היופי הגשמי המאוס והמשוקץ, שהרי קודם החטא לא היה כלל משבא דחויא בגוף, כלומר שלא היה בשר גשמי כלל, רק כולו קודש כולו מעשה אלקינו. וזהו שבחה של שרה אמנו שנזכרה כ"כ עד שזכתה לאותו היופי של חווה קודם החטא, שהוא מעשי

ב כמבואר במשנה 'בארבעה פרקים משחיטין את הטבח' שיש ד' ימים בשנה שכופים על הטבח שישחט את הבהמה אף שאין לו קונים לכל הבשר, כי מרבין בהם באכילת בשר, ערב פסח, ערב שבועות, ערב יוה"כ, וערב שמיני עצרת, אבל לא בערב סוכות אף שצריך לאכול בשר ביום א' דסוכות פ'י הרע"ב שאין זמן לאדם בערב חג הסוכות שעסוקים עם ד' מינים והכנת הסוכה, ומשלימים אכילת הבשר בשמיני עצרת, כמו שאמר רבי אלעזר במשנה.

ג האם נאמר שהספידה אע"ה בענין שלא היה בו השגה, וכמ"ש הרמ"א בשו"ע שבהפסד מגזמים קצת, והקשה הט"ז 'מה לי שקר מעט מה לי שקר הרבה'. ותירץ שאפשר לומר על כל אדם שאילו היה לו מנוחה מיצר הרע, שאור שבעיסה, היה משתדל יותר בעבודת ה'.

ד וכע"ז כתב בשם משמואל חיי שרה תרע"ז.

ידיו של הקב"ה כביכול. ואף שכתוב באברהם אבינו שלא הסתכל כלל בשרה בדרך כלל, משום שעשה גדר לעצמו שלא להסתכל כלל אפילו בשלו, אבל כשירד למצרים ערות הארץ, הוצרך אברהם לשמירה עליונה להנצל מקליפות הקשות, ולכן הסתכל בשרה אמנו שהיתה בקדושת חוה קודם החטא, כסגולה לקדושה יתרה בנפשו.

ולזאת אמר עליה בהספד אשת חיל, [כמבואר במדרש] שמסיים 'אשה יראת ה' היא תתהלל' היינו שהיא לבדה תתהלל באותו היופי, כשופרא דחוה קודם החטא. ולכן אמר 'בת כ' כבת ז' כמו שקטנה בת שבע שנים אינה גורמת לחטאים ופשעים ע"י יופיה, כך היתה בת עשרים כך, וגם כשנלקחה לבית אבימלך ופרעה, ויהללו אותה אל פרעה, גם אז באו מלאכים ושרפים ושמרו על קדושתה. ומה שלא כסתה פניה בהילוכה למקומות הללו, כדי שאדברה יראו את קדושתה הנורא כפני חוה קודם החטא, וישובו בתשובה.

והוסיף רבי ברוך שלכן נקראת 'יסכה' ע"ש שהכל סוכין ביופיה, וקשה איך נאמר דבר כזה בתורה הקדושה. אלא שהכל סוכין בקדושתה ובאים למחשבה טהורה ויראת ה'.